

Январь, 2022й.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЭКОЛОГИЯ ВА АТРОФ-МУҲИТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ
ДАВЛАТ ҚЎМИТАСИ

ЕВРОПА ТИКЛАНИШ ВА ТАРАҚҚИЁТ БАНКИ

ЎЗБЕКИСТОН: ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ҚАТТИҚ ЧИҚИНДИЛАРНИ БОШҚАРИШ: ТЕХНИК-ИҚТИСОДИЙ АСОС

ЭКОЛОГИКВА ИЖТИМОЙ АУДИТ ҲАМДА БАҲОЛАШ.
НОТЕХНИК РЕЗЮМЕ (НТР)

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ

Шартномарақами С43176/11619/71786

СЕСТ

ADDRESS CECT Consulting, inženiring
in svetovanje d.o.o.
Словения, 6000, Копер,
Анкаранска кўч. 76

ТЕЛ +386 59 052 423
ФАКС +386 59 052 424
WWW cect.eu

ЎЗБЕКИСТОН: ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ҚАТТИҚ ЧИҚИНДИЛАРНИ БОШҚАРИШ: ТЕХНИК-ИҚТИСОДИЙ АСОС

ЭКОЛОГИК ВА ИЖТИМОИЙ АУДИТ ҲАМДА БАҲОЛАШ.
НОТЕХНИК РЕЗЮМЕ (НТР)

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ

Шартномарақами C43176/11619/71786

Молиялаштириш:

Амалга оширувчи:

Ecoline
International

рwc

биланҳамкорликда

Маълумот учун

Мазкур ҳисоботнинг мазмуни учун Консультант бевосита жавобгар ҳисобланади ва ҳисобот Европа Тикланиш ва Тараққиёт Банкининг (ЕТТБ) нуқтаи назарини акс эттирмайди.

CECT Consulting, inženiring in svetovanje d.o.o. эслатмаси

Ушбу ҳужжат «Хоразм вилояти ва Қорақалпоғистон Республикасида қаттиқ маиший чиқиндиларни бошқариш: Техник-иқтисодий асос» Техник топшириғига мувофиқ «Эколайн Интернешнл» МЧЖ (София, Болгария) субпудратчиси томонидан тайёрланган ва фақат ЕТТБ ҳамда Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш Давлат қўмитаси учун мўлжалланган. CECT Consulting, inženiring in svetovanje d.o.o. компанияси бошқа ҳеч қандай томоннинг олдида мазкур ҳужжат ва/ёки унинг мазмуни учун жавобгар эмас.

Ҳужжат варақаси

Лойиҳа Идентификатори: 79084			Ҳужжатнинг бошл. рақами: 007			
Ҳужжат версияси	Мақсади/Номи	Тайёрланди	Текширилди	Сифатнинг сифатланган нозорати*	Ваколатли вакил (Лойиҳа раҳбари)	Сана
1	НТР (Хоразм вилояти) (ЕТТБ шархлари учун лойиҳа)	МЧЖ «Эколайн Интернешнл»	SES	SES	SES	15/03/2021
2	НТР (Хоразм вилояти) (Компания шархлари учун лойиҳа)	МЧЖ «Эколайн Интернешнл»	SES	SES	SES	18/08/2021
3	НТР (Хоразм вилояти) (ЕТТБ шархлари асосида янгиланган якуний лойиҳа)	МЧЖ «Эколайн Интернешнл»	SES	SES	SES	06/09/2021
4	НТР (Хоразм вилояти) (Экология қўмитаси шархлари асосида янгиланган якуний ҳисобот)	МЧЖ «Эколайн Интернешнл»	SES	SES	SES	17/01/2022

* ҳужжат қуйида кўрсатилган имзо орқали тасдиқланган

Ҳисобот мазмунининг сифатини текшириш:

Ушбу ҳисобот мазмунининг сифати CECT Consulting, inženiring in svetovanje d.o.o. компанияси тартиб-таомилларига биноан, Техник топшириқ талабларига мувофиқ, келгусида ўзгаришлар бўлиши мумкинлигини назарда тутган ҳолда текширилди.

Имзо:

ФИО: Сергей Леонидович Степанишев, Лойиҳа раҳбари
Компания: CECT Consulting, inženiring in svetovanje d.o.o.
Сана: 2022 йил 17 январь

ЕТТБ томонидан маъқулланган:

ҚИСҚАРТМАЛАР РҲЙХАТИ

га	гектар
ДЭЭ	Давлат экологик экспертизаси
Экология қўмитаси	Ўзбекистон Республикаси экология ва атропо-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси
ДУК	Давлат унитар корхонаси
ЕТТБ	Европа Тикланиш ва Тараққиёт Банки
ЭУЛ	Электр узатишлинияси
ЧСЗ	Чиқиндиларни саралаш заводи
ЧЙП	Чиқиндиларни йиғиш пункти
НТР	Нотехник резюме
МЧЖ	Масъулияти чекланган жамият
МТХХР	Манфаатдор томонлар билан ҳамкорликда ҳаракатланиш режаси
ЮТС	Юклаш-тушириш станцияси
ҚҚП	ҚМЧ қабул қилиш пункти
УИД	Устивор инвестициялар дастури
ЭИТР	Экологик ва ижтимоий тадбирлар режаси
ЎзР	Ўзбекистон Республикаси
ҚМЧ	Қаттиқ маиший чиқиндилар
ТИА	Техник-иқтисодий асос
ХВ	Хоразм вилояти
ЭИ	Экологик ва ижтимоий
ЭИА	Экологик ва ижтимоий аудит
ЭИБ	Экологик ва ижтимоий баҳолаш
ЭИС	Экологик ва ижтимоий сиёсат (ЕТТБ)

МУНДАРИЖА

1. КИРИШ	6
2. ЛОЙИХАНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ ВА МАЗМУНИ.....	6
3. ХВ ДА «ТОЗА ХУДУД» ДУК ФАОЛИЯТИНИ ЭИА ҚИЛИШ НАТИЖАЛАРИНИНГ РЕЗЮМЕСИ.....	11
4. ЛОЙИХАНИ ЭИБ НАТИЖАЛАРИ РЕЗЮМЕСИ	12
5. ГЕНДЕР РИСКЛАРНИ БАҲОЛАШ	16
6. ҚЎШИМЧА (АССОЦИЯЛАНГАН) ОБЪЕКТЛАРНИ ЭИБ НАТИЖАЛАРИ РЕЗЮМЕСИ.....	16
7. ЖАМЛАМА (ЖАМЛАМА) ТАЪСИРЛАРНИ БАҲОЛАШ НАТИЖАЛАРИ РЕЗЮМЕСИ.....	17
8. МАНФААТДОР ТОМОНЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИҚДА ҲАРАКАТ ҚИЛИШ ВА ШИКОЯТЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ	17
9. ЭИ ТАЪСИРЛАР ВА РИСКЛАРНИ БОШҚАРИШ, МОНИТОРИНГ ВА ҲИСОБОТ	18
1 ИЛОВА. ЛОЙИХАЛАШТИРИЛАЁТГАН ҚМЧ ПОЛИГОНЛАРИ ЖОЙЛАШУВИНИ КЎРСАТУВЧИ ҲАРИТАЛАР ВА УЛАРНИНГ МАЙДОНЧАЛАРИ СУРАТЛАРИ.....	21
2 ИЛОВА. ЛОЙИХАНИ БАЪЗИ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИНИНГ ҚОЛДИҚ ТАЪСИРИ ДАРАЖАСИ.....	22

ЖАДВАЛЛАР ВА РАСМЛАР РЎЙХАТИ

1 расм. Лойиҳа объектларининг жойлашуви ва ҚМЧ оқимларининг таклиф этиладиган схемаси.....	8
2 расм. Боғот туманидаги ҚМЧ полигонининг бош режаси, ишга туширишнинг якуний босқичи	9
3 расм. Замонавий ҚМЧ полигони қурилишининг схемаси (рекультивации босқичи)	10
1 жадвал. Лойиҳаниннг умумий қолдиқ таъсири даражаси	13

1. КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси (ЎзР) Хоразм вилоятида (ХВ) қаттиқ майиш чiqиндилар билан ишлаш инфратузилмасини замонавийлаштириш бўйича ишларни молиялаштиришни сўраб Европа Тикланиш ва Тараққиёт банкига («ЕТБ») муурожаат қилган («Лойиҳа»). Лойиҳа чiqиндилар билан ишлаш соҳасида хизматлардан фойдаланиш имкониятларини, уларнинг иқтисодий самарадорлиги ва хавфсизлигини ошириш ва бу орқали табиий ҳамда ижтимоий муҳитни яхшилашга кўмаклашиш учун йўналтирилган. Кўзда тутилган инвестициялар ҳажми – давлат кафолати остидаги кредитлар шаклида қарийб 47,9 миллион АҚШ долларни ташкил этади. Лойиҳани ЎзР Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси (Экология қўмитаси) амалга оширади. ХВ даги "Тоза ҳудуд" ДУК – вилоятнинг деярли барча ҳудудларида ҚМЧ ни йиғиш, олиб чиқиш ва кўмиш учун масъул бўлган ташкилот – жойларда техник кўмакни таъминлайди ва Лойиҳа доирасида яратиладиган объектларнинг мулкдори бўлади.

Лойиҳанинг техник-иқтисодий асосларини (ТИА) ва устивор инвестициялар дастурини (УИД) ишлаб чиқиш билан СЕСТ Consulting, inzeniring in svetovanje d.o.o. (Словения) шуғулланади. МЧЖ «Эколайн Интернешнл» (Болгария) («Консультант») **ҚМЧни ишлаб чиқиш доирасидаги экологик ва ижтимоий масалаларни (ЭИ) таҳлил қилиш** вазифасини бажаради. ТИА доирасида таклиф этилган қарорларга Лойиҳани техник жиҳатдан такомиллаштириш босқичида аниқлик киритилади.

ЕТБ билан келишилган ҳолда, Лойиҳага ЕТБ нинг «Экологик ва ижтимоий сиёсати»га (ЭИС) биноан «Б» тоифаси берилган (2014 й). Шу боис Компания жорий фаолиятининг экологик ва ижтимоий аудити (ЭИА) ўтказилган, шунингдек Лойиҳанинг эҳтимолий ЭИ таъсирлари ва рискларини аниқлаш, салбий оқибатларни олдини олиш ёки юмшатиш бўйича чора-тадбирларини ишлаб чиқиш, ижобий эффектларни кучайтириш мақсадида Лойиҳани экологик ва ижтимоий баҳолаш ишлари амалга оширилган.

ЭИА ва ЭИБ натижалари мазкур **Нотехник резюмеда (НТР)** муҳассамлаштирилган. НТР дан ташқари қуйидагилар Лойиҳа учун ишлаб чиқилган ва жамоатчилик учун ошкор этилган:

- Экологик ва ижтимоий тадбирлар режаси (ЭИТР),
- Манфаатдор томонлар билан ҳамкорликдаги ҳаракат режаси (МТХХР),
- Ерни эгаликка олиш ва хўжалик тузилмасини тиклаш бўйича мувофиқлаштирувчи ҳужжат.

Лойиҳа атроф-муҳитни, саломатликни муҳофаза қилиш ва меҳнат/техника хавфсизлиги, меҳнат муносабатлари, аҳоли саломатлиги ҳамда хавфсизлиги, ер участкаларини олиш ва ажратиш, манфаатдор томонлар билан ҳамкорликда ҳаракат қилиш, маданий меросни муҳофаза қилиш соҳасидаги Ўзбекистон Республикаси Қонунчилиги ва ЕТБ нинг қабул қилинган талабларига мувофиқ амалга оширилади.

2. ЛОЙИХАНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ ВА МАЗМУНИ

Қишлоқ аҳоли яшаш пунктларида ҚМЧни йиғиш ва олиб чиқиб кетиш бўйича хизматларнинг етарли даражада эмаслиги, ҚМЧ билан ишлаш соҳасидаги инфратузилма ҳолатининг қониқарсизлиги ва мавжуд ҚМЧ полигонларини санитар ҳамда экологик меъёрларга¹ мос келмаслиги каби ҚМЧни бошқариш соҳасидаги

¹ЎзР Президентининг 2019 йил 17 апрелдаги № ПП-4291 сонли «2019-2028 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасида қаттиқ майиш чiqиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш Стратегиясини

муаммоларни ҳал этиш учун 2019 йилда ЎЗР да ҚМЧ билан ишлаш бўйича Миллий Стратегия² тасдиқланган **Стратегияга** мувофиқ амалдаги ҚМЧ полигонлари ёпилади ва рекультивация қилинади, уларнинг ўрнига ҳам миллий, ҳам халқаро талабларга жавоб берадиган янги санитар полигонлари ва юклаш-тушириш станциялари қурилади.

Мазкур Лойиҳа ХВ ҳудудида Стратегия вазифаларини амалга оширишга қаратилган бўлиб, қуйидагиларнинг қурилишини кўзда тутади:

- Ажратилган ер участкаларида (Қўшқўпир туманидаги Амирқум массиви ҳудудида ва Боғот туманидаги «Қумбодқ» маҳалла ҳудудида) **иккита янги ҚМЧ полигонлари**, ҳар бир ҚМЧ полигонлари майдонида ҚМЧ ни жойлаштириш участкасидан ташқари **чиқиндиларни саралаш заводи (ЧСЗ)**, биочирувчи чиқиндилар учун **компострлаш участкаси** ва бир қатор қўшимча объектлар жойлашади; шунингдек Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигонидида алоҳида йиғилган озиқ-овқат чиқиндиларини компострлаш бўйича синов қурилмасини ва тиббий чиқиндилар учун унча катта бўлмаган инсинераторни жойлаштириш режалаштирилмоқда (700 тонна/бир йил қувватига эга бўлган);
- Гурлан, Янгибозор, Хива, Хонқа, Янгиариқ ва Хозарасп туманларидаги ҚМЧ полигонлари майдончаларида ёки уларга чегарадош бўлган ер участкаларида жойлаштирилиши кўзда тутилган **олтита юклаш-тушириш станциялари (ЮТС)**;
- Тупроққалъа туманининг (2020 йилнинг апрел ойига қадар – Хозарасп тумани) жанубий қисмида махсус ажратилган ер участкаларида жойлаштириладиган **иккита ҚМЧ қабул қилиш пунктлари (ҚҚП)**;
- ҚМЧ полигонларига олиб борувчи **йўллари қуриш/қайта тиклаш**, жумладан: а) ҚМЧ полигонларига олиб борувчи шохобча йўллари қурилиши, б) майдончалар жойлашган туманларни йирик автомобиль йўллари билан бирлаштирадиган мавжуд умумфойдаланиш йўллари, жумладан каналлар кўприклари.

Шунингдек, Лойиҳа доирасида мазкур объектлар учун зарур ускуналарни, махсус техника ва махсус автотранспортларни сотиб олиш кўзда тутилган.

Лойиҳа объектлари ва объектлар ўртасидаги ҚМЧ оқимларининг тахминий схемаси қуйидаги расмда келтирилган (**1 расм**). Лойиҳа полигонларининг жойлашуви кўрсатилган ҳариталар ва уларнинг майдончалари суратлари **1 Иловада** келтирилган.

Лойиҳавий инвестицияларга киритилмаган мавжуд ҚМЧ полигонларини ёпилиши ва рекультивация қилиниши, ҚМЧни бошқаришнинг лойиҳалаштирилаётган объектларини бирлаштирувчи йўллари қуриш ва ёки қайта тиклаш, амалдаги ҚМЧ полигонларида жойлашган ЮТС лар учун майдончаларни тайёрлаш³ лойиҳалаштирилаётган объектларга янги электр узатиш линиялари (ЭУЛ) ни қуриш—булар **қўшимча лойиҳалар**. Улар Лойиҳага киритилмаган бўлиб, давлат

тасдиқлаш тўғрисида»ги Қарори.

<https://lex.uz/docs/4291733?query=%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA>

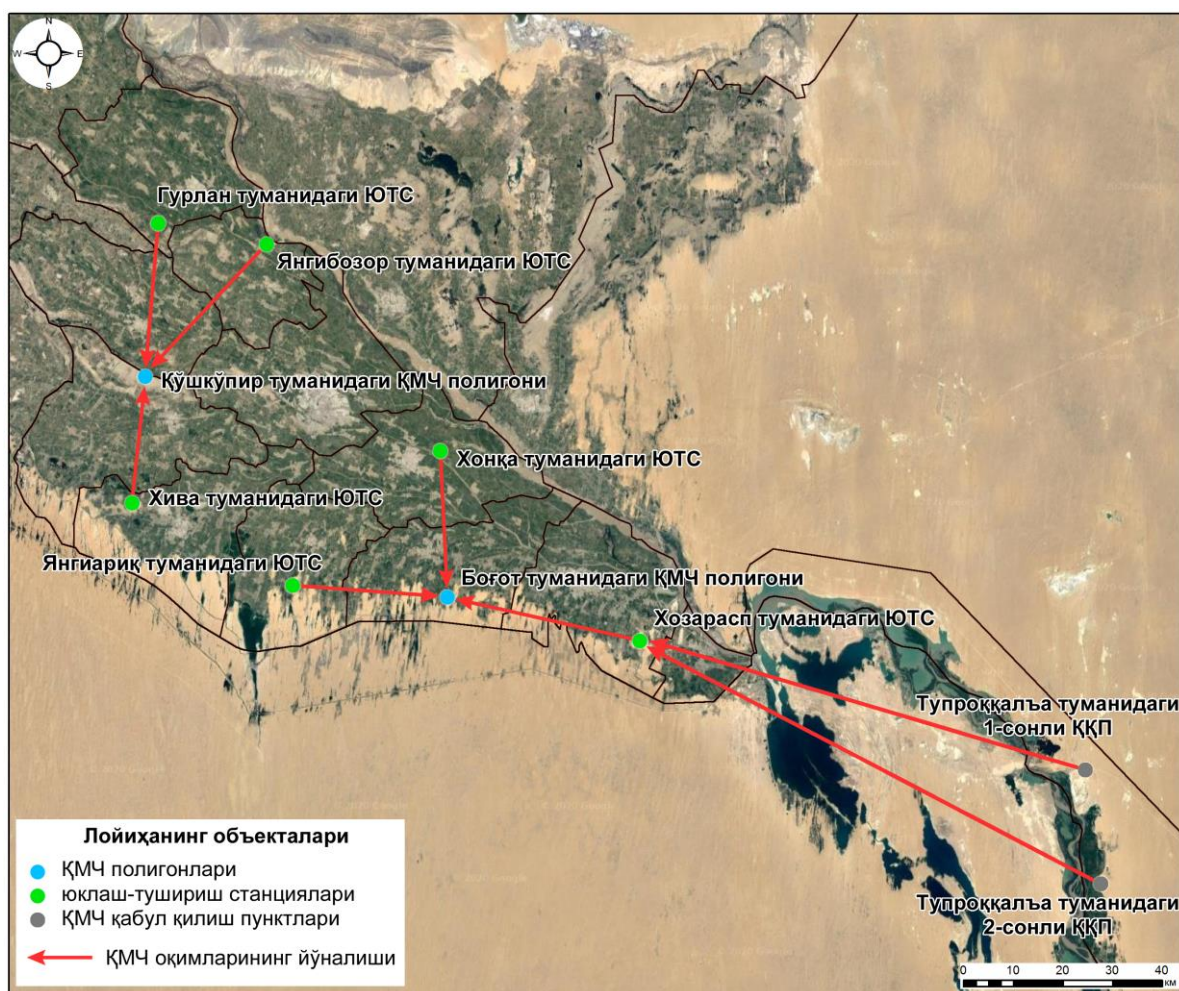
²ЎЗР Президентининг 2019 йил 17 апрелдаги № ПП-4291 сонли «2019-2028 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасида қаттиқ маиший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш Стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қарори.

<https://lex.uz/docs/4291733?query=%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA>

³ Бу каби ЮТС лар учун майдончаларни тайёрлаш қларни ўз ичига олади: 1) кераксиз бино ва конструкцияларни демонтаж қилиш, 2) майдончаларни тўпланиб қолган чиқиндилардан тозалаш, 3) майдончаларни текислаш бўйича ер ишлари.

бюджети маблағлари ҳисобидан молиялаштирилади, уларнинг амалга оширилишини эса Экология қўмитаси назорат қилади. Шу билан бирга, уларга нисбатан ЕТТБ нинг ЭИ талаблари жорий этилади.

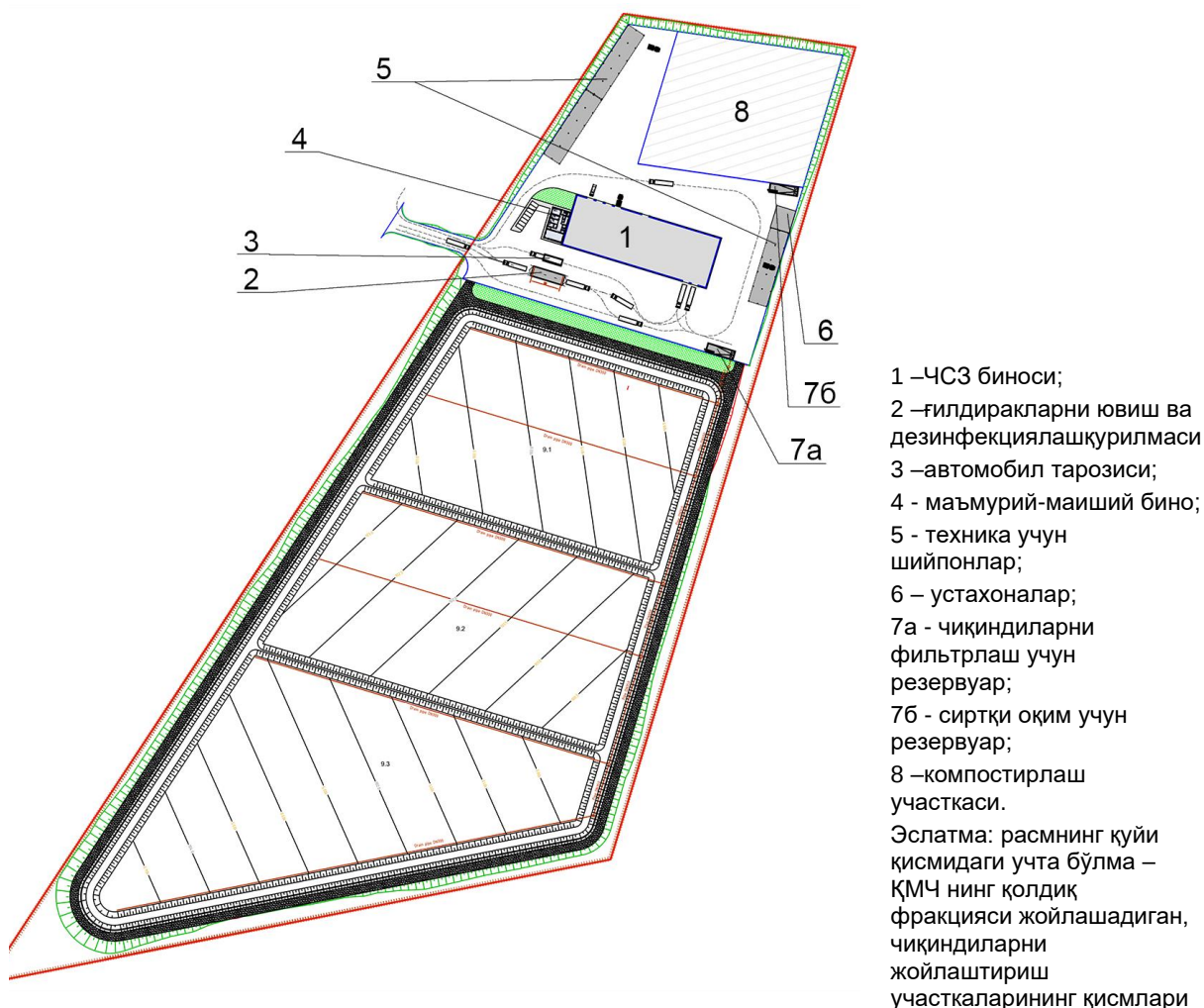
Шаҳар бинолари ва қишлоқ жойларидаги уй хўжаликлари жойлашган жойлардаги чиқинди йиғиш пунктларида (ЧИП) йиғилган аралаш чиқиндилар 7 м³ сиғимга эга бўлган кузовли чиқинди ташувчи машиналар ёрдамида юклаш-тушириш станцияларига олиб кетилади. Юклаш-тушириш станцияларида чиқиндилар 60 м³ сиғимга эга бўлган йирик ўлчамли контейнерлар-тўпловчиларга юкланади ва ҚМЧ полигонлари майдончаларига олиб борилади. Бевосита ҚМЧ полигонлари яқинида жойлашган аҳоли яшаш пунктларидан йиғилган чиқиндилар у ерга тўғридан-тўғри етказилади. ҚМЧ ни қабул қилиш пунктлари яқин атрофдаги аҳоли яшаш пунктлари аҳолисидан ҚМЧ ни (асосан сараланмаган ҚМЧ ни) қабул қилиш учун режалаштирилган. Қабул қилиш пунктларида йиғилган чиқиндилар Боғот туманидаги ҚМЧ полигонига ёки Хозарасп туманидаги энг яқин юклаш-тушириш станциясига олиб чиқилади.

1 расм. Лойиҳа объектларининг жойлашуви ва ҚМЧ оқимларининг таклиф этилган схемаси

Лойиҳалаштирилаётган полигонларнинг комплекс объект сифатида ташкил этилиши уларнинг ўзига хос хусусияти ҳисобланади: полигоннинг ягона ҳудудидан ЧСЗ, компостирлаш участкаси ва чиқиндиларни жойлаштириш участкаси ўрин олади (намуна сифатида 2 расмга қаранг). Қайта ишлаб бўлмайдиган чиқиндилар бир неча бўлимлардан иборат бўлган, чиқиндиларни жойлаштириш участкаларига қўмилади. Жойлаштириш участкаси босқичма-босқич кенгайиб боради, ҳар бир участканинг хизмат қилиш муддати – тахминан 5 йил бўлади.

Персонал учун маъмурий-маиший бино, гилдиракларни ювиш ва дезинфекциялаш пункти, техник сув таъминоти қудуғи, махсус техника учун шийпонлар, устаконалар, электрподстанция ҚМЧ полигонларининг кўмакчи объектлари бўлади. ҚМЧ полигонларининг майдончалари ҳам чиқиндиларни филтрлашни бошқариш, сиртки оқимни йиғиш ва тозалаш, ўт ўчириш тизимлари билан жиҳозланади. Ён атрофдаги ҳудудларда ер ости ва ер усти сувлари ҳолатининг мониторинги юритилади.

2 расм. Боғот туманидаги ҚМЧ полигонининг бош режаси, ишга туширишнинг якуний босқичи

ҚМЧ полигонлари қурилиши учун участкаларни танлаш бир неча босқичда амалга оширилган ва суқобил вариантларни кўриб чиқишни ўз ичига олган. Муқобил вариантларни таҳлил қилишда кўриб чиқилаётган участкалар ва улар атрофидаги чегараларда шикастланиши мумкин бўлган ва аҳамиятли объектларнинг (жумладан, яшаш жойлари, сув объектлари, очиқ сув оқимлари, қўриқланадиган табиий ҳудудлар (ҚТХ)) мавжудлиги ҳисобга олинган. Натижада, янги ҚМЧ полигонларини жойлаштириш учун таклиф этиладиган майдончалар меъёрий (имкон қадар катта) санитар ҳимоя ҳудуди (СХҲ) чегараларида яшаш пункти объектлари бўлмаслигини назарда тутган ҳолда танлаб олинган. Ер участкаларини ажратиш тўғрисидаги материаллар вавколатли органлар, жумладан, табиатни муҳофаза қилиш органлари ва санитар-эпидемиологик органлар томонидан кўриб чиқилган келишилган.

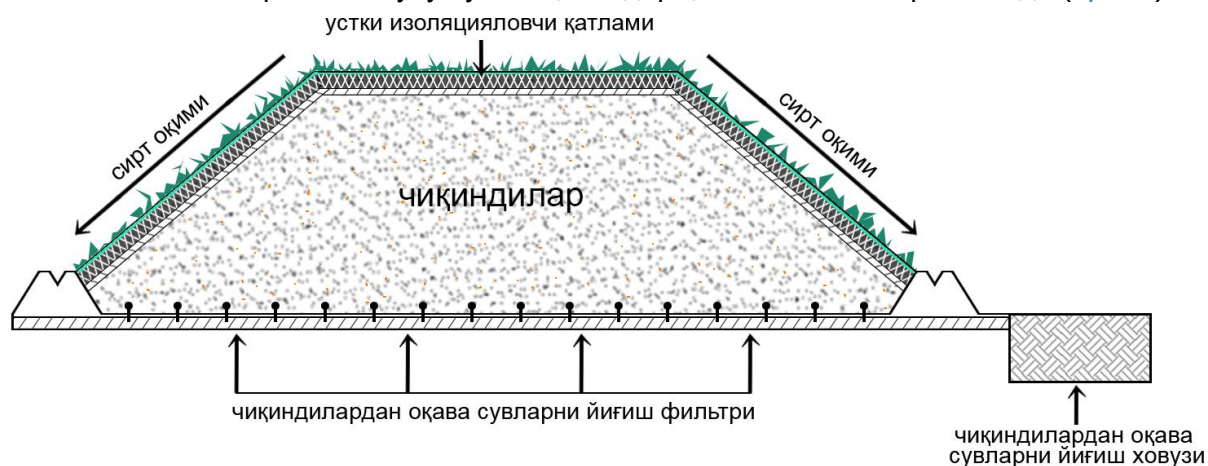
Дастлабки баҳолашга кўра, Лойиҳанинг ер ресурсларига бўлган эҳтиёжи қуйидагилардан иборат: а) Қўшкўпир туманидаги ҚМЧ полигони учун 26,8 га ва Боғот туманидаги ҚМЧ полигони учун 15,5 га, б) юклаш-тушириш станциялари учун 0,5 дан 1 га гача, в) ҳар бир ҚМЧ полигони учун 0,25 га атрофида, г) ҚМЧ полигонларига олиб

кирувчи йўллар учун 0,5 га дан камроқ. Шунингдек ҚМЧ полигонларига олиб борувчи йўлларни қайта тиклаш учун унчалик катта бўлмаган ерлар ёки сервитутларни ажратиш талаб этилиши мумкин. ҚМЧ полигонлари ва ҚМЧ қабул қилиш пунктларини қуриш учун тегишли туманлар ҳокимларининг қарорлари билан ер участкалари ажратилган. ҚМЧ полигонлари қурилиши учун ажратилган ҳар икки участкалар майдонлари уларда ЕТТБ кредитлари билан молиялаштириладиган, чиқиндиларнинг қолдиқ фракциялари жойлаштириш учун иккита майдонга эга бўлган ҚМЧ полигонларини қуриш имконини беради. Учинчи майдонни яратиш ва ҳар икки полигондан фойдаланиш муддатини 15 йилгача узайтириш учун яқин вақт ичида Боғот туманида режалаштирилаётган ҚМЧ полигони майдончасини 0,5 га га кенгайтириш зарур. Бу кейинчалик маҳаллий аҳоли учун жисмоний тарздаги кўчирилиш ёки иқтисодий муаммолар билан боғлиқ эҳтимолий таъсирларни олдини олиш имконини беради. Лойиҳалаштирилаётган юклаш-тушириш станциялари учун ер ажратиш охирига етмаган, лекин станцияларнинг кўпчилиги (6 тадан 4 таси) Компания бошқарувида бўлган мавжуд ҚМЧ полигонлари участкаларида жойлаштирилади ва уларнинг қурилиши янгидан ер ажратишни талаб этмайди.

Лойиҳалаштириш ва қурилиш ишларига шартномаларни тузиш жараёни 2022 йил якуни – 2023 йилнинг бошида бошланиши кўзда тутилган. Қурилиш ишлари техник лойиҳалаштириш босқичи тугагандан сўнг, харидлари қилиниши муваффақиятли якунланган тақдирда, 2023-йилнинг иккинчи яримида бошланиши режалаштирилган. Қурилиш босқичининг давомийлиги 2-3 йилни ташкил этади.

Қўшқўпир ва Боғот туманларида лойиҳалаштирилаётган ҚМЧ полигонларининг хизмат қилиш муддати мос равишда 16,4 ва 15 йилни ташкил этади.

Чиқиндиларни жойлаштириш участкасининг сигими тугагандан кейин чиқиндиларни кўмиш полигонлари бўйича 1999/31/ЕС Директивасига ва ЎзР да қабул қилинган меъёрий ҳужжатларга мувофиқ уни ёпиш ва рекультивация қилиш тадбири кўзда тутилган^{4, 5}. Хусусан, участкадан фойдаланишни якунлашдан аввал чиқиндиларнинг юза қатлами зичлаштирилади ва ҳаво ўтказмайдиган минерал қатламдан иборат (бентонитли бўйра) устки изоляцияловчи қатлам билан, дренаж қатлами билан ва кейинчалик экинларни экиш учун устки ҳосилдор қатлам билан беркитилади (3расм).

3 расм.Замонавий ҚМЧ полигонини қуриш схемаси (рекультивация босқичи)

⁴ СанПин ЎзР № 0157-04. 2004 йил 12 июлдаги Ўзбекистон шароитида махсус полигонларда қаттиқ маиший чиқиндиларни сақлаш ва зарарсизлантиришга нисбатан санитария талаблари. <https://www.minzdrav.uz/documentation/detail.php?ID=47040>.

⁵ Экология қўмитасининг 2019 йил 17 октябрдаги № 12 сонли «Қаттиқ маиший чиқиндилар учун полигонларни лойиҳалаш ва улардан фойдаланиш бўйича Йўриқномани тасдиқлаш тўғрисидаги» қарори. <https://lex.uz/ru/docs/4603651>.

Қурилиш босқичида меҳнат ресурсларига бўлган тахминий талаб (чет давлатдан ёки мамлакатнинг бошқа ҳудудларидан ишчи кучининг келиши кўзда тутилмаган): а) ҚМЧ полигонларининг қурилиши бошланадиган 2023 йилда – тахминан 40 та иш ўрни, жумладан 16 та махсус техника ҳайдовчилари ва 28 нафар қурувчи ишчилар, б) ҚМЧ полигонларининг қурилиши давом этадиган, шунингдек юклаш-тушириш станциялари, ҚМЧ қабул қилиш пунктлари ва қўшимча йўллар қуриладиган, ҚМЧ полигонларига олиб борувчи мавжуд умумфойдаланиш йўллари қайта тикланадиган 2024 йилда – ҳаммаси бўлиб тахминан 110-140 та иш ўрни, жумладан 30-35 нафар махсус автотранспорт ҳайдовчилари ва тахминан 70-80 нафар қурувчи ишчиларни ташкил этади. Қурувчи персоналнинг сонига техник лойиҳалаш ва қурувчи пудратчи(лар)ни танлаб олиш босқичида аниқлик киритилади.

Лойиҳанинг амалга оширилиши **ундан фойдаланиш босқичида** турли маълумот даражасига эга бўлган эркак ва аёллар учун деярли 220 та янги иш ўринларининг яратилишига, жумладан иккита янги қурилган ҚМЧ полигонларида 150-160 та иш ўринлари, юклаш-тушириш станциялари ва ҚМЧ қабул қилиш пунктларида (ҳайдовчилардан ташқари) тахминан 30 та иш ўринлари яратилишига хизмат қилади. Қолган 30-40 та вакансиялар махсус автотранспортлар ва махсус техникалар ҳайдовчилари учун очилади. Мавжуд ҚМЧ полигонларининг ёпилиши натижасида қисқариши кўзда тутилаётган «Тоза ҳудуд» ДУК филиаллари персоналини максимал равишда ишга олиш кўзда тутилади.

3. **ХВ ДА «ТОЗА ҲУДУД» ДУК ФАОЛИЯТИНИ ЭИА ҚИЛИШ НАТИЖАЛАРИНИНГ РЕЗЮМЕСИ**

Хоразм вилоятида ҚМЧ ни йиғиш, олиб кетиш ва кўмиш билан вилоят «Тоза ҳудуд» ДУК ҳамда унинг туман/шаҳар филиаллари шуғулланади. Бугунги кунда унинг балансида қуйидагилар мавжуд:

- ХВ даги мавжуд 10 та ҚМЧ полигонларидан 9 таси⁶: Боғот, Гурлан, Қўшқўпир, Хозарасп, Хива, Хонқа, Шовот, Янгиариқ ва Янгибозор туманларида;
- ҚМЧ ни йиғиш учун контейнерларга эга 52 та чиқинди йиғиш пунктлари (ЧЙП);
- Компаниянинг туман филиаллари қошидаги махсус автотранспорт ва махсус техникага (чиқинди ташувчилар, бульдозерлар, юкловчилар ва бошқа ш.к.) хизмат кўрсатиладиган ва улар таъмирланадиган гаражлар ҳамда устаконалар.

ХВ «Тоза ҳудуд» ДУК жорий фаолиятининг ЭИА 2019 йилнинг декабрь ойида ЎЗР қонунчилиги талабларига, Европа Иттифоқи директиваларига⁷ ва ЕТТБ нинг ЭИС га биноан амалга оширилган(2014 й.).

Компания фаолиятининг баъзи элементлари ЎЗР қонунчилиги талабларига қисман мос келиши аниқланган, масалан, Компания ходимларининг саломатлиги ва хавфсизлигини муҳофаза қилиш тизими яратилишида, аҳоли саломатлиги ва хавфсизлигига бўлган таъсирни назоратини амалга оширишда, ҚМЧ полигонлари ва унинг яқин атрофларида табиий муҳит таркибий қисмлари ҳолатини мунтазам

⁶ ХВ Урганч туманида жойлашган энг йирик ҚМЧ полигони хусусий корхона (МЧЖ «URGENCH AVTO EKO TRANS») балансларида туради.

⁷ Европа Парламентининг Европа Иттифоқи директивалари: i) 2008/98/EC 19 ноябрь 2008 й. чиқиндилар ва баъзи Директиваларни бекор қилиш тўғрисида. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/98/oj>; ii) 1999/31/EC 26 апрель 1999 й. чиқиндиларни кўмиш учун полигонлар тўғрисида. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/31/oj>; iii) 2014/52/EC 16 апрел 2014 й. баъзи давлат ва хусусий лойиҳаларнинг атроф-муҳитга таъсирини баҳолаш бўйича 2011/92/EU Директивага ўзгартиришлар киритиш тўғрисида. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/52/oj>; iv) 2012/19/EC 04 июль 2012 й. электр ва электр жиҳозлари чиқиндилари бўйича. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0019>; v) 2010/75/EC 24 ноябрь 2010 й. саноат чиқиндилари тўғрисида (ифлосланишни комплекс бартараф этиш ва уни назорат қилиш тўғрисида). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010L0075>.

равишда мониторинг қилиб боришда, меҳнат ресурсларини бошқаришда. Ходимлар томонидан тиббий кўриклардан ўтишда, Компания фаолияти жараёнида йиғилиб қолган чиқиндиларни ҳисобга олишда, хавфсизлик ходимларининг ишида, болалар меҳнати ва мажбурий меҳнатдан фойдаланмаслик талабларига амал қилишда, манфаатдор томонлар билан ҳамкорликда ҳаракат қилишда Ўзр қонунчилиги талабларига тўлиқ мос келиш кузатишган.

Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, ижтимоий масъулият, меҳнатни муҳофаза қилиш, ёнғин хавфсизлиги, эҳтимолий авария ҳолатларига (жумладан ёнғин) нисбатан тайёрлик, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни бошқариш ва қайд этиш, табиий офатларга (ер силкиниши, чанг бўронлари) тайёрлик каби ЕТТБ ва Европа Иттифоқининг талабларига Компания фаолиятининг қисман мос келиши аниқланган.

Компания персонали томонидан объектларда ҚМЧ ни рухсатсиз саралаш ҳолатлари ҳам кузатишган. Хавфли кимёвий моддалар ва хавфли чиқиндилар билан ишлаш (жумладан уларни сақлаш) бўйича йўриқнома ва амалиёт мавжуд эмас, жароҳатланиш ҳисоби юритилмайди, Компания ходимлардан ва ташқи манфаатдор томонлардан келиб тушадиган шикоятларни кўриб чиқишнинг шаклланган тартиб-таомилига эга эмас. Шунингдек, пудратчиларни бошқариш тартиби ишлаб чиқилмаган.

Баъзи номутаносибликларнинг батафсил таҳлили қилинган ва уларни бартараф этиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқилган ҳамда Лойиҳанинг **ЭИТР** га киритилган. Мазкур ЭИТР Компания ҳамда ЕТТБ ўртасидаги кредит келишувига илова ҳисобланади ва бажарилиши мажбурий бўлади.

4. ЛОЙИҲАНИ ЭИБ НАТИЖАЛАРИ РЕЗЮМЕСИ

Лойиҳани ЭИБ доирасида Лойиҳани амалга оширишда дуч келиниши мумкин бўлган атроф-муҳит таркибий қисмлари ҳолатидаги эҳтимолий ижобий ва салбий ўзгаришлар (табиий, техноген ва ижтимоий) аниқланган ҳамда баҳоланган. Бошланғич табиий ва ижтимоий-иқтисодий шароитларнинг таҳлили амалга оширилган. Таъсирларнинг таҳлили қуйидагилар билан боғлиқ бўлган ЭИ таъсир ва рискларни қамраб олган:

- ҚМЧ ни бошқаришнинг баъзи лойиҳалаштирилаётган объектлари билан,
- умуман Лойиҳа билан,
- Лойиҳа объектларини қурилиши босқичида қурилиш юқларини Лойиҳа майдонига етказиб бериш билан,
- Лойиҳани ишга тушириш босқичида ҚМЧ ни ҚМЧ қабул қилиш пунктлари ва ЮТС ларидан ҚМЧ полигонларига етказиб бериш билан.

Кўриб чиқилаётган объектларнинг штат режимидаги иши билан боғлиқ бўлган, шунингдек объектлар майдончаларидаги хавфли табиий ҳодисалар ва ёки техноген авариялар/ нохуш ҳодисалар туфайли келиб чиқиши мумкин бўлган хавфли таъсир ва рисклар билан боғлиқ бўлган ЭИ таъсирлар ҳамда рисклар кўриб чиқилган.

Аниқланган барча таъсирлар/рисклар учун уларнинг шиддати, давомийлиги, эҳтимолий таъсир/рисклар юз берганда сезгир реципиентларга таъсир этиши мумкинлиги таҳлил қилинади. Мазкур кўрсаткичлар асосида **таъсирларнинг даражаси** ҳисоблаб чиқарилган. Энг паст даражадан юқори бўлган барча таъсирлар учун (ва баъзи паст даражали таъсирлар учун) УИД да тақлиф этилган, техник ва ташкилий-техник қарорларни тўлдирувчи, таъсирларни бартараф этиш ёки юмшатиш бўйича чора-тадбирлар тавсия этилган. Кейин эса **қолдиқ таъсирларнинг даражаси** баҳоланган (яъни таъсирларни олдини олиш ёки юмшатиш бўйича чора-тадбирлар бажарилганидан кейинги даража).

ЭИБ доирасида ишлаб чиқилган юмшатувчи чора-тадбирлар Лойиҳанинг ЭИТР да йиғилган ва Лойиҳанинг ҳаёт цикли босқичлари бўйлаб тақсимланган, айнан: лойиҳалаш, қурилиш, ишга тушириш ва фойдаланишдан чиқариш босқичлари бўйлаб.

Таъсирлар/рискларнинг бирламчи даражаси энг пастдан юқорига қадар ўзгариб борган бўлиб, бунда кўпгина таъсирлар паст, пастдан ўртагача ёки ўрта даражада ифодаланган. Қолдиқ таъсирлар/рискларнинг даражаси эҳтимолий салбий таъсирлар учун энг пастдан ўртагача ва эҳтимолий ижобий таъсирлар учун эса энг пастдан юқорига қадар ўзгариб борган.

Умуман олганда Лойиҳанинг қолдиқ таъсирини баҳолашга кўра (1 жадвал):

- ХВ ҳудудидаги санитар-эпидемиологик ҳолатни яхшилаш эвазига ҳудудларнинг экологик-санитар ҳолатини ва аҳолининг яшаш тарзини яхшилаш учун, тупроқ қопламаси ва ер ости сувларининг ифлосланиши хавфини камайтириш учун, ҚМЧ ни рухсат этилмаган жойларга кўмишни олдини олиш ва бошқа ш.к.лар учун қолдиқ ижобий таъсирларнинг ўртачадан юқоригача бўлган даражаси кўзда тутилади.
- Энг пастдан ўртагача бўлган қолдиқ даража куйидаги каби ижобий таъсирлар учун кўзда тутилади:
 - Лойиҳанинг янги объектларига ишга жойлашиш орқали маҳаллий аҳоли турмуш даражасининг ошиши;
 - Иккиламчи хом ашёни қайта ишлаш соҳасидаги кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш (ҳудуд иқтисодиётига хисса қўшилиши);
 - Лойиҳалаштирилаётган полигонларда йиғилган, олиб келинган ва қайта ишланган ҚМЧ нинг ҳар бир тоннасига тўғри келадиган зарарли газлар чиқарилишининг Компаниянинг амалдаги полигонларида ҚМЧ ни жойлаштиришни кўзда тутувчи базавий сценарийга нисбатан камайиши ҳисобига Лойиҳанинг иқлим ўзгаришига таъсирининг камайиши, шунингдек, Лойиҳани амалга ошириш вақтида мамлакатнинг чиқинди секторидан ЗГ ларнинг умумий ҳажмида вилоятнинг амалдаги ҚМЧ полигонларидан чиқадиган ЗГ ларнинг улуши ҳам камаяди.

Қўшимча солиқ тушумлари, қурилиш босқичида пудратчи ташкилотларни жалб этиш билан боғлиқ бўлган ижобий таъсирлар катта аҳамиятга эга бўлмайди.

Эксплуатация босқичида йўл қопламаси ва кўприklar ҳолатининг ёмонлашуви, Лойиҳанинг эксплуатацияси вақтида фойдаланиладиган йўлларнинг, айниқса бу йўллар кесиб ўтадиган аҳоли яшаш пунктларининг ҳудуди ва атрофларида ҳизмат кўрсатиш ва йўл ҳаракати хавфсизлиги даражасининг пасайиши каби бир қатор салбий таъсирлар учун пастдан ўртагача қадар қолдиқ даража кутилади. ҚМЧ ни ташиш йўналишлари ҳозирча аниқланмаганини ҳисобга олинадиган бўлса, консерватив баҳолаш ҚМЧ ни аҳоли яшаш пунктлари орқали ташиб ўтиш чоғида юз бериши мумкин бўлган йўл-транспорт ҳодисалари билан боғлиқ бўлган, маҳаллий аҳоли хавфсизлиги учун хатарлар юзага келиши эҳтимолини кўзда тутуди. Агар ҚМЧ ни ташувчи контейнеровозлар томонидан аҳоли яшаш пунктлари яқинида ёки чегарасида жойлашган йўллардан фойдаланиладиган бўлса, йўллар яқинида шовқин даражасининг ортиши кутилади; мазкур таъсирнинг қолдиқ даражаси йўналишнинг турли участкалари учун паст, паст-ўртача ёки ўртача бўлиши мумкин.

1 жадвал. Умумий олганда Лойиҳанинг қолдиқ таъсирлари даражаси

Ўртачадан юқоригача	Ўртача	Пастдан ўртагача	Паст	Жуда пастдан пастгача	Сезиларсиз
---------------------	--------	------------------	------	-----------------------	------------

Белгилар:

С – қурилиш босқичи, Э – эксплуатация босқичи, Р – рекультивация босқичи (ҚМЧ полигонларини)

Таъсир	Лойиҳанинг ҳаётий цикли босқичи	Қолдиқ даража
Ҳудудларнинг экологик ва санитар ҳолатини яхшилаш	С, Э, Р	Ижобий
Ҳудуд иқтисодиётига бўлган таъсир		
Солиқ тушумларининг ўсиши	С, Э, Р	Ижобий

Таъсир	Лойиҳанинг ҳаётий цикли босқичи	Қолдиқ даража
Кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш учун қўшимча имкониятлар	Э	Ижобий
Иқлим ўзгаришига қўшилган хисса	Э	Ижобий (Лойиҳа объектларидан фойдаланиш вақтида ЗГ чиқарилиши камаяди, ЗГ чиқарилишининг умумий ҳажми эса ортади, бироқ бошланғич сценарийдагига кўра анча секин суъратда)
Йўл инфратузилмасига бўлган таъсир		
Кўприкларнинг ҳолатига таъсир	С	Салбий
	Э	Салбий
Йўл қопламасига таъсир	С	Салбий
	Э	Салбий
Йўллардан фойдаланишда уларнинг хизмат кўрсатиш сифатининг пасайиши ва уларнинг амалдаги тезлик режимининг бузилиши	С	Салбий
	Э	Салбий (аҳоли яшаш пунктлари ёки уларнинг атрофидаги йўллар) Салбий (бошқа йўллар)
Йўллардаги йўл ҳаракати хавфсизлигининг пасайиши (яъни ИТХ хавфининг ортиши)	С	Салбий
	Э	Салбий (аҳоли яшаш пунктлари ва уларнинг атрофидаги йўллар) Салбий (бошқа йўллар)
Электр таъминоти тизимига бўлган таъсир		
Туманларнинг шусиз ҳам ортиқча юкламالي электр таъминоти тизимига бўлган юкламанинг янада ортиши	С	Салбий
Бандликка бўлган таъсир		
Қурилиш пудратчиларини жалб этиш	С	Ижобий
Маҳаллий аҳоли учун иш жойларини яратиш	С	Ижобий
	Э	Ижобий
Тоза ҳудуд ходимлари сонини қисқартириш	Э	Салбий
Компаниянинг норасмий ходимларини расмий ишга жойлаштиришларига кўмаклашиш	Э	Ижобий
Маҳаллий аҳолининг даромадларига бўлган таъсир		
Ишга жойлашиш туфайли даромадларнинг ўсиши	С, Э, Р	Ижобий
Ер участкалари лойиҳалаштирилаётган ҚМЧ полигонларининг санитар-ҳимоя зонасига тўғри келадиган фермерларнинг даромадларига бўлган таъсир	Э	Салбий

Лойиҳанинг баъзи лойиҳалаштирилаётган объектлари билан боғлиқ бўлган ЭИ таъсирлар ва рискларни баҳолашнинг асосий натижалари қуйидагилардан иборат (тафсилотлар **2 илова**да келтирилган):

- Қурилиш ишлари ва юкларни/чиқиндиларни ташиш натижасидаги таъсирларнинг (шовқин ва сунъий ёритиш) қолдиқ даражаси Янгиариқ туманидаги ЮТС учун ажратилган ҳудуднинг ёввойи фаунаси учун шартли тарзда ўртача салбий деб баҳоланган, бунда унинг IBA №UZ011 асосий орнитологик ҳудудга яқин экани (280 м) ҳам эътиборга олинган. *Баҳолашга дала ўрганишлари натижаларига кўра аниқлик киритиш лозим.*
- Пастдан ўртача кўрсаткичгача бўлган қолдиқ даражаси қуйидаги каби қатор салбий таъсирлар учун кўзда тутилади:
 - Боғот туманидаги ҚМЧ полигонига олиб борувчи йўлни қайта тиклаш вақтида унинг бўйидаги аҳоли яшайдиган бинолар атрофидаги шовқин таъсири (шовқин даражасининг ортиши),
 - ҚМЧ полигонларини қуриш ва ундан фойдаланиш босқичларида ҚМЧ полигонлари майдончаларидаги ишчиларнинг саломатликлари ва хавфсизликлари учун шовқин, тебраниш, ҳаво атмосферасига зарарли газларнинг чиқиши билан боғлиқ бўлган хавфлар;
 - Ландшафт хусусиятининг ўзгариши ва 5-10 йил фойдаланилганидан сўнг Боғот туманидаги ҚМЧ полигонининг визуал тарздаги таъсири;
 - ҚМЧ полигонлари майдончаларидаги ҳайвонлар яшаш жойларининг бузилиб кетиш, айниқса авваллари ер ва қурилиш ишлари олиб борилмаган Боғот, Янгиариқ ва Хозарасп туманларидаги ЮТС ларда (*ҳайвонларнинг ҳимоя қилинадиган турлари мавжуд эканига майдончаларнинг зоологик дала текширувлари пайтида аниқлик киритиш лозим*);
 - Кучли шамоллар (10,8 м/с дан юқори) пайтида – Боғот туманидаги ҚМЧ полигони атрофидаги тупроқ қопламасининг, сув ҳавзалари/очиқ сув оқимларининг, уларнинг қирғоқларининг, Боғот туманидаги ҚМЧ полигони, Ҳонқа, Янгибозор, Янгиариқ ва Хива туманларидаги ЮТС лар яқинидаги сув омбори ҳудудларининг чангдан ифлосланиши.
- Боғот туманидаги ҚМЧ полигонининг визуаль таъсири рекультивация жараёни якунланганидан сўнг пастдан ўртачагача қолдиқ даражали ижобий бўлиши кутилади.
- Ер участкаларини полигонлар, ҚҚП лар ва ЮТС нинг бир қисми учун узоқ муддатга ажратиб бериш ҳамда Боғот туманидаги ҚМЧ полигони учун фойдаланиш босқичида унинг яқинидаги ҳудудлардаги ердан фойдаланиш шартларини чеклаш билан боғлиқ бўлган салбий қолдиқ таъсирлар паст дея баҳоланади.
- Атмосфера ҳавосига, ҳайвонот ва ўсимлик дунёсига, муҳофаза қилинадиган табиий ҳудудларга (юқорида келтирилган майдончалардан ташқари), ландшафтлар ва визуал ўзлаштиришга, майдончалар/трассаларнинг тупроқ қопламаси деградациясига, маданий меросларга нисбатан аниқланган таъсирлар жуда паст даражадан пастгача бўлган қолдиқ даражага эга.

5. ГЕНДЕР РИСКЛАРНИ БАҲОЛАШ

Лойиҳа билан боғлиқ бўлган **гендер рискларни баҳолаш** «ЕТТБ нинг гендер масалалари бўйича инструментарийси» ва «ЕТТБ нинг оқибатларни юмшатиш бўйича гендер светофори»⁸ ҳужжатлари тавсияларини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилган. Натижада паст-ўрта ва жуда паст ижобий таъсирлар аниқланган (масалан, санитар-эпидемиологик ва экологик вазиятнинг яхшиланиши, ўз оилаларининг парвариши билан шуғулланадиган аёлларни ташвишга солувчи тупроқ ва сувларнинг ифлосланиш хавфининг камайиши; Лойиҳада ишга жойлаштирилган аёлларнинг ижтимоий барқарорлигининг ошиши), шунингдек салбий таъсирлар ҳам аниқланган (жумладан, аёлларнинг Лойиҳа рисклари ва афзалликлари тўғрисида кам маълумотга эга эканликлари билан боғлиқ маҳаллий даражадаги эҳтимолий норозиликлари; Лойиҳа туфайли оила аъзоларининг саломатлиги ва хавфсизлиги билан боғлиқ қандайдир ҳодиса рўй берганда аёллар учун қўшимча вазифа ва маъсулият юкланиши, чунки улар касалларни парваришlashга масъул ҳисобланадилар).

Тегишли юмшатувчи ва мониторинг тадбирлар, жумладан Компаниянинг аёл-ҳодимлари учун яхши иш шароитларини яратиш ва уларнинг салоҳиятларини очиб бериш бўйича тадбирлар Лойиҳанинг ЭИТР да шаклланган.

6. ҚЎШИМЧА (АССОЦИЯЛАНГАН) ОБЪЕКТЛАРНИ ЭИБ НАТИЖАЛАРИ РЕЗЮМЕСИ

Лойиҳанинг ЭИБ доирасида **қўшимча лойиҳалар** сифатида қуйидагилар кўрсатилган:

- Компаниянинг амалдаги ҚМЧ полигонларини ёпиш ва рекультивация қилиш;
- Амалдаги ҚМЧ полигонлари майдончаларида жойлашган ЮТС лар учун майдончаларни тайёрлаш;
- УИД томонидан қамраб олинмаган, лекин улар бўйлаб ЮТС ва ҚМЧ ни қабул қилиш пунктларидан чиқиндилар ҚМЧ полигонларига ташиладиган йўлларни қуриш/қайта тиклаш;
- Электр таъминоти объектларини қуриш/қайта тиклаш;
- Урганч туманида ЮТС қуриш.

Қўшимча лойиҳаларнинг дастлабки учта гуруҳининг таъсири ЭИБ доирасида кўриб чиқилиши учун асос бўлди, чунки мазкур босқичда Урганч туманида кўзда тутилаётган ЭУЛ ва ЮТС ларнинг трассаларига аниқлик киритилмаган.

Компаниянинг амалдаги ҚМЧ полигонларини ёпилиши ва рекультивация қилинишининг таъсири Лойиҳанинг ҚМЧ полигонларини жойлаштириш участкаларини рекультивация қилинишининг таъсирига жуда ўхшаб кетади. Лойиҳага кирмаган йўлларни қурилиши ва рекультивация қилиниши натижасидаги таъсир Лойиҳадаги йўлларни қурилиши ва рекультивация қилиниши натижасидаги таъсир билан бир хил бўлади.

⁸«ЕТТБ нинг гендер масалалари бўйича инструментарийси» (1 ва 2 матрицалар, 2010 й.)

<https://www.ebrd.com/documents/gender/gender-toolkit-matrix-1.pdf> ва

https://www.ebrd.com/downloads/sector/gender/Gender_toolkit_matrix2.pdf, «ЕТТБ нинг оқибатларни юмшатиш бўйича гендер светофори»

<https://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Content&cid=1395241778509&pagename=EBRD%2FContent%2FDownloadDocument>.

7. ЖАМЛАМА (ЖАМЛАМА) ТАЪСИРЛАРНИ БАҲОЛАШ НАТИЖАЛАРИ РЕЗЮМЕСИ

Қуйидаги жараёнлардан **жамлама таъсирлар** келиб чиқиши кўзда тутилади: а) Лойиҳа ЮТС нинг қурилиши ва амалдаги ҚМЧ полигонларини рекультивация қилиниши, б) Лойиҳага кирган ва кирмаган йўлларни қайта тиклаш. Шунинг таъкидлаш жоизки, амалдаги ҚМЧ полигонларининг ёпилиши ва рекультивация қилиниши Лойиҳанинг асосий ижобий самараларининг ортишига олиб келади – агар бу ишлар илғор ҳалқаро амалиёт усулларида фойдаланган ҳолда бажарилса, ХВ ҳудудида санитар-эпидемиологик вазиятнинг яхшиланишига ва тупроқ қопламаси ҳамда ер ости сувлари ифлосланиши хавфининг камайишига сабаб бўлади.

Юқорида санаб ўтилган қўшма лойиҳалардан ташқари, **жамлама таъсирларни баҳолашга** қуйидаги **параллел лойиҳалар** ҳам киритилган:

- ХВ шаҳарларидаги қўп қаватли бинолар жойлашган секторда ҚМЧ ни алоҳида йиғишни жорий этиш;
- Чиқиндиларни қайта ишлаш инфратузилмасини ривожлантириш лойиҳалари;
- Урганч туманидаги ҚМЧ полигонларини ёпиш ва рекультивация қилиш лойиҳаси;
- ХВ да қурилиш чиқиндилари полигонининг қурилиши.

Ўтказилган баҳолаш шунинг кўрсатдики, Лойиҳа ва параллел лойиҳалар таркибий қисмларининг атроф-муҳит таркибий қисмларига бўлган таъсири Лойиҳанинг қолдиқ таъсирлари даражасини фақат бир озгина ўзгартириши мумкин ҳолос. Жамлама таъсирларни баҳолаш ўрта ёки юқори даражага эга бўлган ҳеч қандай ноҳуш жамлама таъсирларни намоён этмади; маҳаллий аҳолини ишга жойлаштириш имконияти билан боғлиқ ўрта даражадаги ижобий таъсирлар келиб чиқиши эҳтимоли юқори.

8. МАНФААТДОР ТОМОНЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИҚДА ҲАРАКАТ ҚИЛИШ ВА ШИКОЯТЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ

Компания ЕТТБ билан мувофиқлаштирилган МТХҚР ни амалга оширишни мақсад қилган бўлиб, мазкур режанинг мақсадлари Лойиҳанинг барча манфаатдор томонлари билан максимал тарздаги самарали ҳаракатларни таъминлаш, Компания ва манфаатдор томонлар билан ўзаро ҳурматга асосланган муносабатларни ўрнатиш ҳамда сақлаб қолиш, эҳтимолий низоли вазиятларнинг олдини олишдан иборат. МТХҚР таркибида ишлаб чиқилган ҳамкорликдаги ҳаракат дастури Лойиҳа объектларининг лойиҳалаштирилиши ва қурилиши босқичларини қамраб олади (2021-2025 й.) ва қурилиш бошланганидан камида 1 йилдан сўнг, кейин эса Лойиҳа объектларини ишга туширишдан аввал қайта кўриб чиқиш ва янгиланишни талаб этади.

МТХҚР га биноан ХВ даги «Тоза ҳудуд» ДУК ЎЗР қонунчилиги талабларига ҳам, ЕТТБ талабларига ҳам жавоб берадиган **шикоятларни тақдим этиш ва кўриб чиқиш механизми**ни жорий этади. Қуйида келтирилган контактларидан шикоят ва мурожаатларни телефон орқали, электрон почта, почта, матнли хабар (СМС) орқали ёки мессенджерлардаги хабарлар орқали тақдим этиш учун фойдаланиш мумкин бўлади. Барча шикоят ва мурожаатлар МТХҚР да белгиланган тартибда қайд этилади ва кўриб чиқилади.

Лойиҳанинг ЭИ жиҳатлари билан боғлиқ саволлар, шикоятлар ёки мурожаатлар юзага келганда қуйидаги манзилга мурожаат қилинг:

Номи: Киличев Атабек Адамович
Лавозими: Хоразм вилояти Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бошқармаси бошлиғи
Манзили: Урганч ш. Ёшлик кўчаси 1.
Электрон почтаси: uznature@exat.uz ёки horazm@uznature.uz
Телефон рақами: +998 622 24 14 89

Шунингдек МТХҲР Лойиҳанинг турли манфаатдор томонлари билан нохуш вазиятлар (эпидемия, пандемия) вақтида ҳамкорликдаги ҳаракатларнинг муқобил усулларида фойдаланиш бўйича тавсияларни ҳам ўз ичига олади.

МТХҲР га мувофиқ Лойиҳа билан боғлиқ маълумотлар ва ҳужжатлар Экология қўмитасининг қуйидаги манзили бўйича веб-сайтига жойлаштирилади:

<http://www.uznature.uz/yz/invest/51#2> ва <http://www.uznature.uz/yz/legislation/ondata?legislationCategoryId=9>.

9. ЭИ ТАЪСИРЛАР ВА РИСКЛАРНИ БОШҚАРИШ, МОНИТОРИНГ ВА ҲИСОБОТ

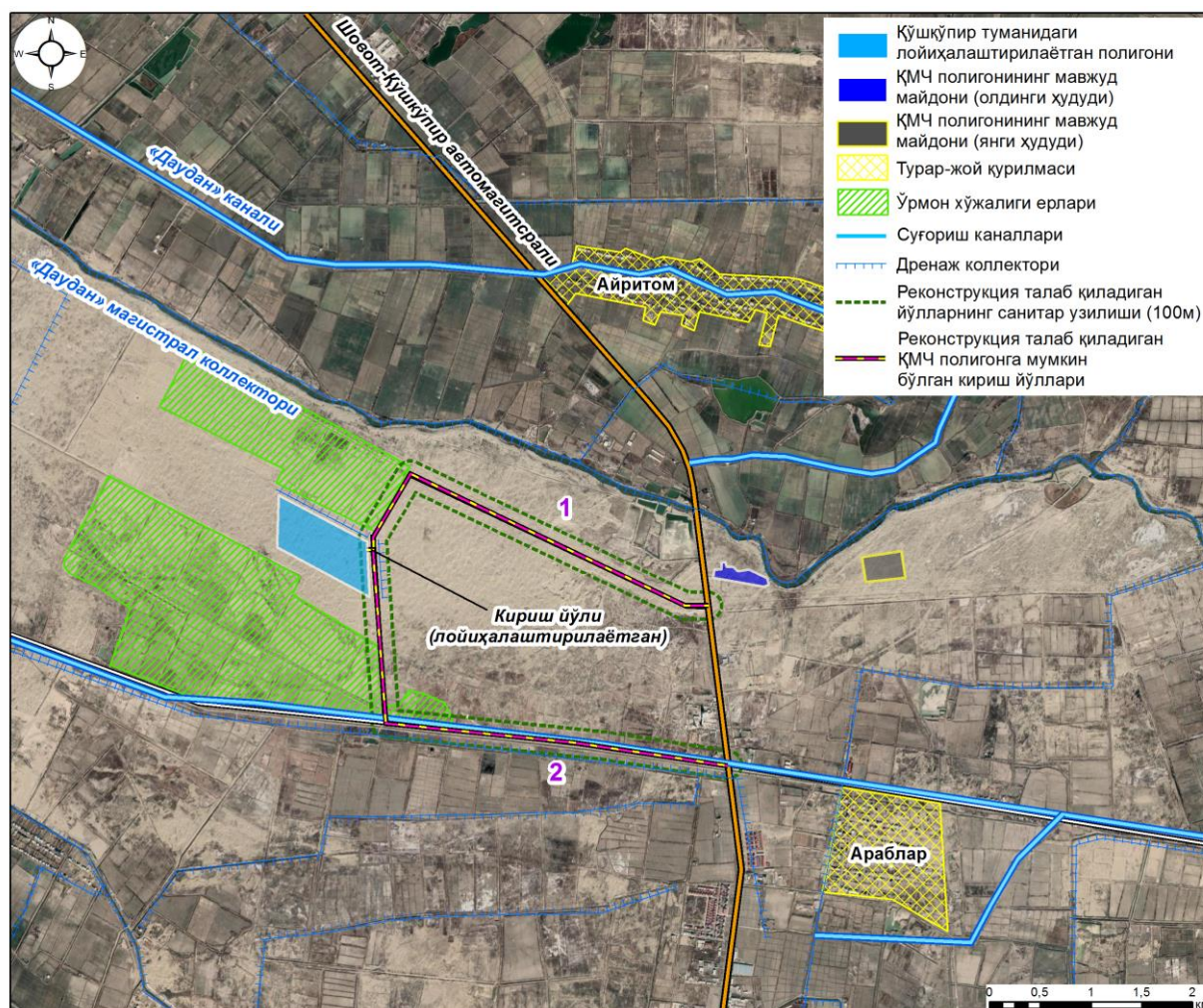
ЕТТБ нинг ЭИС га биноан Лойиҳани амалга ошириш жараёнида аниқланган рисклар ва таъсирларни, уларнинг даражаси ва кўламини ҳисобга оладиган, Экология қўмитаси ва ЕТТБ билан мувофиқлаштирилган, экологик ва ижтимоий мониторинг Дастури бўйича Лойиҳани амалга оширишда ЭИ кўрсаткичларининг мониторинги ўтказилиши лозим. Мазкур Дастур ЕТТБ ва ЎЗР қонунчилиги талабларига жавоб беради⁹. ЭИ мониторинги Дастурини амалга ошириш бўйича харажатлар УИД га киритилган.

ЭИ мониторингнинг специфик Дастури қурилиш, фойдаланиш ва рекултивация босқичлари учун ишлаб чиқилган ҳамда мувофиқлаштирилган бўлиши лозим – ҳар бир босқич бошлангунига қадар – уни амалга ошириш учун тегишли кадрлар ва моддий ресурсларни ажратиш заруратини ҳисобга олган ҳолда. Қурилиш босқичида ЭИ мониторинг Дастурини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш учун масъулият Бош пудратчи (уни Техник топшириққа киритиш воситасида) ва Компаниянинг Лойиҳани амалга ошириш бўлими зиммасига юкланади. Лойиҳани ишга тушириш босқичида ЭИ мониторинги ХВ даги «Тоза ҳудуд» ДУК, экология ва атроф-муҳитни ҳимоя қилиш бўйича ХВ нинг вилоят ва туман бошқармалари томонидан амалга оширилади. ЭИ мониторинги Дастури Лойиҳа объектларини ишга тушириш босқичи бошлангунига қадар ЕТТБ билан мувофиқлаштирилиши лозим.

Лойиҳани амалга оширишнинг ЭИ кўрсаткичлари тўғрисидаги ҳисобот, жумладан ЭИТР ва МТХҲР, шунингдек Лойиҳанинг бошқа режаларини амалга ошириш прогресси тўғрисидаги ҳар йили тайёрланадиган ҳисоботлар Лойиҳани амалга оширишнинг барча босқичларида ЕТТБ га тақдим этиб борилади.

⁹Масалан, ЎЗР Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 5 сентябрдаги 737-сонли «Ўзбекистон Республикасида атроф табиий муҳитнинг мониторинг қилиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида»ги Қарори. <https://lex.uz/docs/4502814>.

1 ИЛОВА. ЛОЙИХАЛАШТИРИЛАЁТГАН ҚМЧ ПОЛИГОНЛАРИ ЖОЙЛАШУВИНИ КЎРСАТУВЧИ ҲАРИТАЛАР ВА УЛАРНИНГ МАЙДОНЧАЛАРИ СУРАТЛАРИ

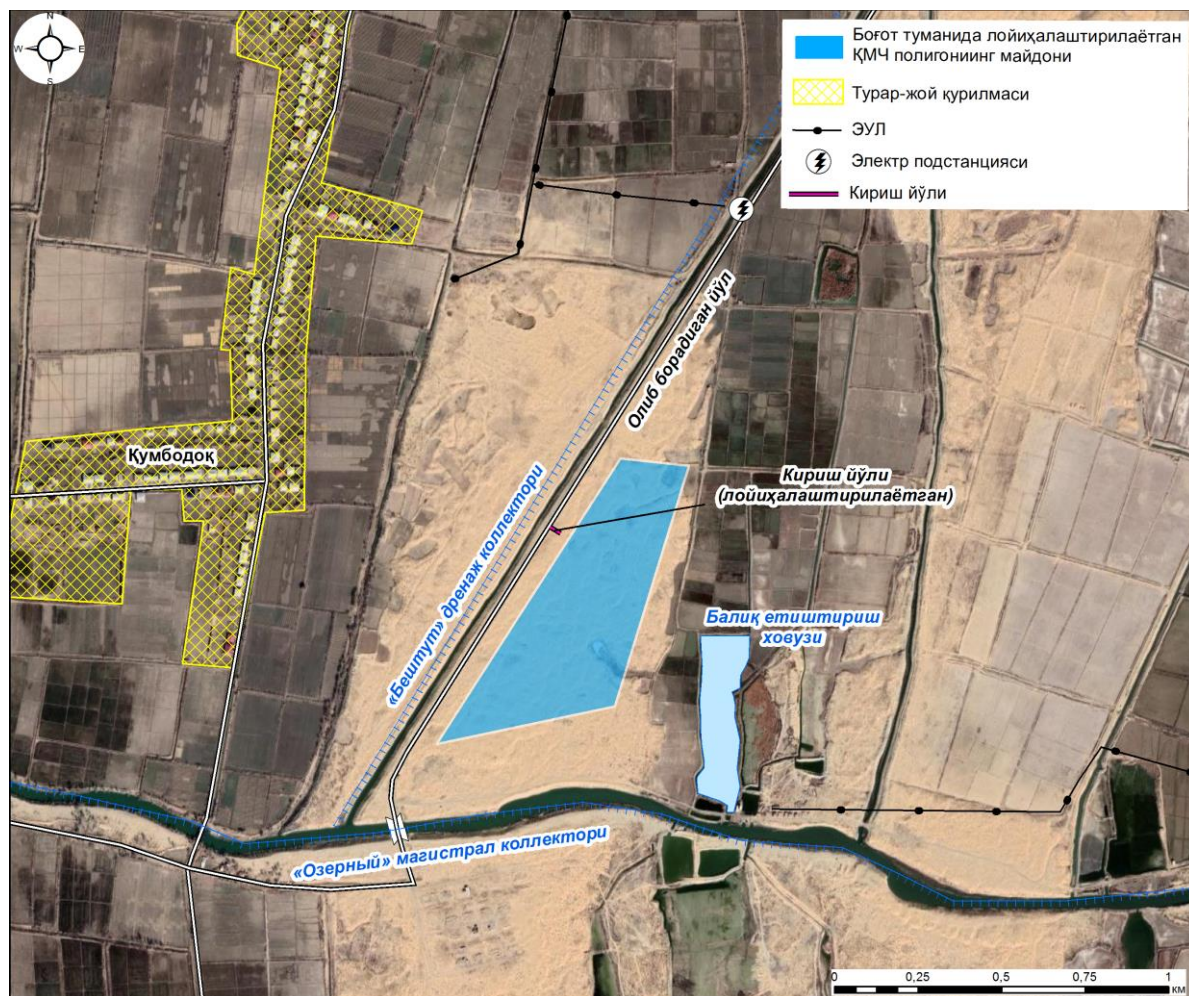
Кўшкўпир туманидаги ҚМЧ полигонининг ситуацион харитаси

а)

б)

Кўшкўпир туманида лойиҳалаштириладган ҚМЧ полигони (2019 йил декабрь): полигон майдончасининг умумий кўриниши (а), полигон майдончасига олиб борувчи йўл (б)

Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигонининг ситуацион харитаси

а)

б)

Боғот туманида лойхалаш tirilaётган ҚМЧ полигони (2019 йил декабрь): полигон майдончасининг умумий кўриниши (а), полигон қурилиши учун ажратилган ер участкаси чегарасидаги ноқонунуний томорқа (б)¹⁰

¹⁰Туман ер ресурслари бўлими маълумотида кўра 2021 йилнинг декабрь ойи ҳолатига мазкур участкадан фойдаланилмайди.

2 ИЛОВА. ЛОЙИХАНИ БАЪЗИ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИНИНГ ҚОЛДИҚ ТАЪСИРИ ДАРАЖАСИ

Юқори	Ўртачадан юқorigача	Ўртача	Пастдан ўртачагача	Паст	Жуда пастдан пастгача	Жуда паст
-------	---------------------	--------	--------------------	------	-----------------------	-----------

Изоҳ:

«+» - таъсир мавжуд, «-» - таъсир кўзда тутилмаяпти ,

С – қурилиш босқичи, Э – эксплуатация босқичи, Р – рекультивация босқичи (ҚМЧ полигонларининг)

«биле.» - билвосита таъсир

Эслатма: **штат режимда фойдаланишда** Лойиҳа объектларидан ҳосил бўладиган деярли барча таъсирлар – салбий, ҚМЧ полигонларини рекультивация қилиш босқичида улардан ҳосил бўладиган визуаль ижобий таъсирлар бундан мустасно.

Т1 ва Т2 –1 трасса ва 2 трасса: Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигони майдонига элтувчи иккита муқобил шохобча йўллар, Лойиҳани техник жиҳатдан лойиҳалаштириш доирасида битта вариант танлаб олинади ва кейин қайта тикланади.

Таъсир	Ҳаётий цикл босқичи	ҚМЧ полигонлари		Юклаш-тушириш станциялари						ҚМЧ қабул қилиш пунктлари	ҚМЧ полигони майдонига элтувчи шохобча йўллар	Қайта тикланадиган йўллар		Ташиш	
		Қўшқўпир туманида	Боғот туманида	Хива туманида	Ҳонқа туманида	Янгибозор туманида	Гурлан туманида	Янгиариқ туманида	Хозарасп туманида			Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	Боғот туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи		
Штат режимда ишлашда Лойиҳа объектларининг таъсири															
Майдончалар/трассалар ҳудудидаги ҳавонинг ифлослантирувчи моддалар чиқиндилари билан ифлосланиши	С	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	(T1 ва T2)	+	+
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Майдончалар/трассалар атрофидаги аҳоли яшайдиган ҳудудлардаги ҳавонинг ифлослантирувчи моддалар чиқиндилари билан ифлосланиши	С	-	+	-	-	-	+	+	-	-	+	-	-	+	+
	Э	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+
	Р	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Майдончалар/трассалар ҳудудидаги шовқинли ва тебранма таъсирлар	С	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	(T1 ва T2)	+	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	(T1 ва T2)	+	+
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Майдончалар/трассалар атрофидаги аҳоли	С	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+

Таъсир	Ҳаётий цикл босқичи	ҚМЧ полигонлари		Юклаш-тушириш станциялари						ҚМЧ қабул қилиш пунктлари	ҚМЧ полигони майдонига элтувчи шохобча йўллар	Қайта тикланадиган йўллар		Ташиш
		Қўшқўпир туманида	Бўғот туманида	Хива туманида	Хонқа туманида	Янгибозор туманида	Гурлан туманида	Янгиариқ туманида	Хозарасп туманида			Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	Бўғот туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	
яшайдиган ҳудудлардаги шовқинли ва тебранма таъсирлар	Э	-	+	-	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+ (1 вар.)* + (2 вар.)*
	Р	+	+					+	+	-	+	-	-	+
	С	+	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Лойиҳа йўлларитрассаларга туташган участкалар тупроқ қопламасининг деградацияси	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+ (Т1 ва Т2)	+	-
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Майдончалар/трассаларга туташган ҳудудлар тупроқ қопламасининг кучли шамоллар (10,8 м/с дан юқори) пайтида чангдан ифлосланиши	С	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+ (Т1) + (Т2)	+	+
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+ (Т1 ва Т2)	+	+
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Майдончалар/трассалар атрофларини чиқиндилар, чиқиндиларнинг шамолда учадиган енгил зарраларининг билан тўлиши (тупроқ қопламасига таъсири)	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+
Муаллақ моддалар ва нефть маҳсулотларини ўз ичига олувчи сиртки оқим ҳисобига Лойиҳа йўллари трассаларига туташган тупроқ қопламасининг ифлосланиши	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Майдончалар/трассалар ҳудудидаги ер ости сувларининг ифлосланиши	С	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+ (Т1 ва Т2)	+	+
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+ (билв.)
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+ (билв.)
Майдончалар/трассалар ҳудудидаги ер ости сувлари захирасининг камайиши	С	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
	Р	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-

Таъсир	Ҳаётий цикл босқичи	ҚМЧ полигонлари		Юклаш-тушириш станциялари						ҚМЧ қабул қилиш пунктлари	ҚМЧ полигони майдонига элтувчи шохобча йўллар	Қайта тикланадиган йўллар		Ташиш
		Қўшқўпир туманида	Бўғот туманида	Хива туманида	Хонқа туманида	Янгибозор туманида	Гурлан туманида	Янгиариқ туманида	Хозарасп туманида			Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	Бўғот туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	
Кучли шамоллар вақтида Лойиҳанинг майдончалари/трассалари атрофида жойлашган қурилиш ишлари туфайли ҳосил бўладиган чанглардан сув ҳавзалари ва очиқ сув оқимларининг ифлосланиши	С	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	- (T1) + (T2)	+	+
	Э	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	- (T1) + (T2)	+	+
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
ҚМЧ полигонларига элтувчи йўллардаги кўприкларни қайта тиклаш ишлари пайтида дренаж коллекторларидаги сувларнинг ифлосланиши	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	- (T1) + (T2)	+	+
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ирригация иншоотларига бўладиган тебранма таъсирлар (дренаж коллекторлари ва суғориш каналлари)	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+(T1) -	+	+
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+(T1) -	+	+
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Лойиҳа майдонлари атрофидаги сув объектларининг чиқиндилар, чиқиндиларнинг шамолда учадиган енгил зарралари билан тўлиши (сув объектларга бўладиган таъсир)	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Қаттиқ чиқиндиларни бошқариш бўйича мавжуд инфратузилмага бўлган юклама	С	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+(T1 ва T2) +(T1 ва T2)	+	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ер участкаларининг олиб қўйилиши, улардан фойдаланиш тартибининг ўзгариши	С	+	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
Майдончалардаги табиий ва унчалик бузилмаган ўсимликларнинг йўқолиб кетиши	С	+	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Лойиҳа йўллари трассаларига туташган участкалардаги табиий ва унчалик	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Таъсир	Ҳаётий цикл босқичи	ҚМЧ полигонлари		Юклар-тушириш станциялари						ҚМЧ қабул қилиш пунктлари	ҚМЧ полигони майдонига элтувчи шохобча йуллар	Қайта тикланадиган йўллар		Ташиш
		Қўшқўпир туманида	Бўғот туманида	Хива туманида	Хонқа туманида	Янгибозор туманида	Гурлан туманида	Янгиариқ туманида	Хозарасп туманида			Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	Бўғот туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	
бузилмаган ўсимликларнинг йўқолиб кетиши	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Майдончалар/трассалар атрофидаги табиий ва унчалик бузилмаган ўсимлик қоплами га кучли шамоллар (10,8 м/с дан юқори) пайтида чангнинг таъсири	С	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+
	Э	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+
	С	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+	-	-	-
Майдончалардаги ёввойи ҳайвонлар яшайдиган жойларнинг йўқолиб кетиши	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
Лойиҳа йўллари трассаларига туташган участкалардаги ёввойи ҳайвонлар яшайдиган жойларнинг йўқолиб кетиши	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	-
Ёввойи ҳайвонотларга таъсири (ифлослантирувчи моддалар чиқарилиши, тебранишлар, сунъий ёритиш, Лойиҳа майдончалари/трассаларидаги ишлар ва юклар/чиқиндиларни ташишдаги шовқин)	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	С	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+
Майдончалар/трассалар яқинидаги қирғоқ бўйи ерлари ва сув омбори ҳудудларининг кучли шамоллар (10,8 м/с дан юқори) пайтида чангдан ифлосланиши	Э	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+
	Р	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	+
	С	-	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+
IBA №UZ011 асосий орнитологик ҳудудда яшовчи ёввойи ҳайвонларга таъсир (ЮТС майдончасидаги ишлардан ва юклар/чиқиндиларни ташишдан юзага келадиган шовқиннинг ва сунъий ёритиш)	Э	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+
	Р	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+
	С	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+
	Э	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+

Таъсир	Ҳаётий цикл босқичи	ҚМЧ полигонлари		Юклаш-тушириш станциялари						ҚМЧ қабул қилиш пунктлари	ҚМЧ полигони майдонига элтувчи шохобча йуллар	Қайта тикланадиган йўллар		Ташиш
		Қўшқўпир туманида	Боғот туманида	Хива туманида	Хонқа туманида	Янгибозор туманида	Гурлан туманида	Янгиариқ туманида	Хозарасп туманида			Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	Боғот туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	
Визуаль таъсир	С	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Маданий меросга таъсир	С	+	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	+
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Ходимларнинг саломатлиги ва хавфсизлиги учун хавфлар	С	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	+
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Майдончалар/трассалар атрофидаги аҳоли яшаш пунктлари аҳолисининг саломатлигига таъсир (ифлослантирувчи моддаларни чиқаришдан (жумладан, чанг, биоаэрозоллар, сассиқ моддалар), шовқиндан/тебранма таъсирдан, кучли ёруғлик оқибатидаги ифлосланишдан)	С	-	+	-	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+
	Э	-	+	-	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+
	Р	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Қурилиш юкларини, техникаларни (қурилиш ва рекультивация босқичида) ва ҚМЧ ни (фойдаланиш босқичида) ташишдан аҳоли хавфсизлиги учун юзага келадиган рисклар	С	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	Э	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
	Р	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Лойиҳа объектларининг ҳалокатли таъсири														
ҚМЧ полигонларидаги чиқиндиларнинг ёниб кетиши	Э	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ҚМЧ полигони чиқиндиларини жойлаштириш участкасининг филтрациядан сақловчи экрандаги ёриқ туфайли ер ости сувларининг ҳалокатли тарзда ифлосланиши	Э	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ЁММ нинг сизиб ва оқиб кетиши	С	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-

Таъсир	Ҳаётий цикл босқичи	ҚМЧ полигонлари		Юклаш-тушириш станциялари						ҚМЧ қабул қилиш пунктлари	ҚМЧ полигони майдонига элтувчи шохобча йўллар	Қайта тикланадиган йўллар		Ташиш
		Қўшқўпир туманида	Богот туманида	Хива туманида	Хонқа туманида	Янгибозор туманида	Гурлан туманида	Янгиариқ туманида	Хозарасп туманида			Қўшқўпир туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	Богот туманидаги ҚМЧ полигони элтувчи	
Ифлосланган сиртқи оқим бўлган майдончалар атрофидаги тупроқ-ўсимлик қопламасининг ҳалокатли равишда ифлосланиши (сиртқи оқимни тозалаш ёки йиғиш тизими ишдан чиққанда)	С	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Оқова сувлар учун мўлжалланган гидроизоляция қилинган резервуарларнинг бузилиши оқибатида хўжалик-маиший ва /ёки саноат чиқиндилари оқимининг ер ости сувларини ҳалокатли тарзда ифлослантириши	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
Ифлосланган сиртқи оқим бўлган майдончалар атрофидаги очиқ сув оқимларининг ҳалокатли равишда ифлосланиши	С	-	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	-
	Э	-	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	-
	Р	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Авария ҳолатида чиқиндиларнинг шамолда учадиган енгил зарраларининг шамолда тарқалиши	Э	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-
Тиббиёт чиқиндилари инсинераторининг тозаланмаган тутунли газларни авария ҳолатида чиқариб ташлаши (электр энергиясининг авария ҳолатида ўчиб қолиши)	Э	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Нотўғри жойлаштирилган чиқинди уюмларининг қулаши туфайли ҚМЧ полигонлари чиқиндиларини жойлаштириш участкаларида ишлаётган персоналнинг жароҳатланиши	Э	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Лойиҳалаштирилаётган полигонларда ахлатхона газларининг бошқарилмаган тарзда тарқалиши	Э	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Р	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Эслатма: * Қолдиқ таъсирлар даражаси: а) паст (айланма йўллар сифатини яхшилашда ва 60 м³ сиғимли контейнерлар-тўплагичлардан фойдаланишда) (1 вариант), б) паст, пастдан ўртачага қадар ёки йўлларнинг баъзи қисмлари учун ўртача (айланма йўллар бўлмаганда ва камроқ сиғимли контейнерлар-тўплагичлардан фойдаланишда) (2 вариант). ** ўртача даража, агар дала тадқиқотлари объектнинг таъсир зонасида ёввойи ҳайвонларнинг қўриқланадиган тури мавжуд эканини кўрсатса.														